

УДК 811.161.2'27'367.625

МАЦЬКІВ Петро – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна (petro_matskiv@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1853-5375>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.148508>

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІЄСЛІВ МОВЛЕННЯ В БІБЛІЙНОМУ ТЕКСТІ

Анотація. У статті проаналізовано особливості функціонування дієслів мовлення (казати, говорити) в українських перекладах Біблії XIX–XX століть. Окреслено специфіку їхнього вживання в різні часові періоди. Простежено в зіставному аспекті семантико-стилістичні ознаки цих лексем у перекладацькій практиці П. Морачевського, П. Куліша, І. Огієнка, І. Хоменка, Р. Турконяка.

Ключові слова: дієслова мовлення, Біблія, семантика, лексико-семантична група, переклад, синонім.

Постановка проблеми. Вивчення Біблії, зокрема перекладів Святого Письма на європейські мови, продовжує залишатися одним із найважливіших завдань сучасної філології. Біблію по праву можна вважати свого роду генетичним кодом культури. Упродовж віків ідеї, сюжети, образи і цитати з Біблії вплелися в тканину повсякденної мови народів, стали невід’ємною частиною культури, лягли в основу крилатих виразів, прислів’їв, приказок. В українському мовознавстві біблійні студії мають давню традицію, особливо актуалізовану в наш час. Важливим є дослідження окремих лексико-семантичних груп Біблії у зіставному аспекті, що дає змогу виявити лексичне багатство української мови на різних відтинках історії, її парадигматику та синтагматику. Окреслена лексико-семантична група дієслів у біблійному тексті не була предметом розгляду.

Мета статті – проаналізувати особливості функціонування дієслів мовлення (казати, говорити) в українських перекладах Біблії XIX–XX століть.

Виклад основного матеріалу. Дієслова мовлення (говорити, казати) є репрезентатами найзагальнішого основного значення – позначення процесу мовлення. В українському мовознавстві згадану групу з загальним значенням мовлення розглянула у своєму дисертаційному дослідженні М. Голянич [4]. Дієслова мовлення в сучасній лінгвістиці також вивчаються щодо їхнього місця в семантико-синтаксичній організації синтаксичних конструкцій (Н. Ніколаєва), особливостей вживання в художньому стилі (Н. Гук), походження й

семантичного розвитку (С. Гірняк, Г. Пашковська), словотвірно-граматичних процесів (Т. Чубань, Т. Левченко).

З-поміж дієслів мовлення вони є найбільш частотними. Згадані лексеми, на думку дослідників, характеризуються нейтральним значенням, не пов'язані з певними функціональними різновидами і не мають експресивного забарвлення. Як свідчать дані тлумачних джерел, таке трактування цих дієслів не є бездоганним. До цієї групи також належать й інші вербативи: дієслова інформування (інформувати, повідомляти) та розмови (розмовляти, трактувати) [7, 123], на яких ми зупинятися не будемо. Семантична класифікація дієслів мовлення – складна проблема, яка не знайшла однозначного розв'язання. Більшість науковців поділяє їх на дві групи: дієслова, що не дають експресивно-стилістичної характеристики процесу мовлення, так звані стилістично нейтральні дієслова; дієслова, що містять експресивно-стилістичну характеристику мовлення, або стилістично забарвлені дієслова [10, 258]. Особливі труднощі викликає остання група, позаяк стилістично забарвлена лексика загалом є виявом емоційних, оцінних, образних, асоціативних і культурологічних компонентів значення, які вичленовуються на основі парадигматичних і синтагматичних властивостей лексем, екстралінгвальних чинників і служать підставою для виділення окремих семантичних підгруп. Саме кількість цих підгруп й викликає дискусії у мовознавців, що зумовлене різними критеріями класифікації, а почасти і їхньою відсутністю. Деякі дослідники, декларуючи також семантичний критерій, виділяють у лексико-семантичній групі дієслів на позначення мовлення чотири групи: 1) дієслівні лексеми, що характеризують зовнішній (акустично-фізіологічний) бік мовлення; 2) дієслова на позначення змісту мовлення; 3) дієслова, що характеризують комунікативний бік мовлення; 4) дієслова емоційного ставлення й оцінки [8, 125]. В українському мовному просторі синонімічний ряд розглядуваних дієслів нараховує більше ста одиниць.

В українській мові лексема *казати* характеризується такими значеннями: 1. Передавати словами (думки, почуття тощо); висловлювати, говорити (у 2 знач.). 2. Наказувати комусь робити що-небудь. 3. перен. Свідчити про що-небудь [СУМ IV, 70]. Лексикографічні джерела, що відображають український мовний простір XIX століття, подають й інші значення цього слова: 'показувати', 'думати' (Желех. I, 330), 'веліти' (Грінч. II, 207). Слово *говорити* має ширшу палітру значень: 1. Мати здатність висловлювати думки, почуття; володіти мовою; 2. Усно висловлювати думки, погляди; розповідати про що-небудь; // перен. Викладати думки, погляди (на письмі, в друкованих працях, картинах і т. ін.); // перен. Викликати які-небудь думки, почуття; Підказувати, провіщати що-небудь; 3. Вести бесіду, розмовляти. 4. Перен. Бути доказом чого-небудь, свідчити про щось, указувати на що-небудь. 5. Проявлятися в чий-небудь думках, словах, діях та ін. [СУМ II, 100]. В історичному словнику українського язика Є. Тимченка наведено синонімічний ряд до цього слова: *мовити, розмовляти, балакати* (Тимч. I, 539). Як бачимо, у деяких лексико-семантичних варіантах цих слів все ж наявне стилістичне забарвлення, на від-

сутності якого наголошують деякі мовознавці. Подання лексичного значення як багатокомпонентної, ієрархічно організованої структури свідчить про наявність різноманітних диференційних сем, що становлять своєрідність лексичного значення розглядуваних одиниць.

В українських перекладах Біблії XIX–XX століть ми аналізуватимемо особливості вживання згаданих лексем, відповідники яких в мові-джерелі встановлюємо на основі грецького (єврейського) лексикону Стронга (ГЛС). У Євангелії від Матвія (Матв. 9:3) натрапляємо на такі рядки: Тоді деякі книжники *сказали* про себе: Сей гудить Бога (СМ); Аж тут деякі письменники *кажуть* собі: Сей хулить (БК); Та тут деякі з книжників *заговорили* між собою: Він Бога зневажає (БТ); Та тут деякі з книжників *заговорили* між собою: «Він хулить» (БХ); І ось, дехто із книжників *стали казати* про себе: Він богозневажає (БО); Тут деякі з книжників *заговорили* між собою: Він Бога зневажає! (БТ). У цьому вірші маємо різні морфологічні форми лексеми *казати*: *кажуть*, *сказали*, *казати*. Слово *кажуть* вжите в значенні минулого часу (синтаксичний минулий час), і тому така форма не викликає застережень, як і вербатив минулого часу. Як відомо, інфінітив самостійно не може виконувати роль присудка у двоскладних поширених реченнях, а лише разом з фазовим дієсловом. Вживання лексеми *заговорили* в такому контексті не підтримують деякі мовознавці. Так, Антоненко-Давидович зауважує: «... в класичній літературі й народному мовленні є нахил (за деякими винятками) ставити слово “казати” там, де є пряма мова або передається зміст повідомленого, висловленого, навпаки, там, де мовиться не про зміст, а про спосіб чи якість висловлювання, треба ставити дієслово ‘говорити’» [1, 91]. У згаданій цитаті справді є пряма мова і за цією ознакою слід надати перевагу лексемі *сказати*. Хоча наведені значення з академічного словника української мови цю тенденцію не підтверджують. Що ж стосується слова *заговорили*, яке ми подибуємо в перекладі українського біблійного товариства, то в одному зі значень воно є синонімічним до слів *казати*, *говорити*. Щоправда, його функціонування при прямій мові не є доцільним. У перекладі П. Куліша досить часто фіксуємо лексеми *ректи*, *глаголити* на місці аналізованих: Відказав Ісус і *рече* їм: Одно діло зробив я, і всі дивуетесь (Йоан. 7:21); Я ж сказав: Хто еси, Господи? Він же *рече*: Я, Ісус, котрого ти гониш (Дії. 26:15); і *рече*: Істино *глаголю* вам: Коли не навернетесь, та не станете як діти, то не ввійдете в царство небесне (Матв. 18:3). За нашими спостереженнями, старослов’янізми *ректи*, *глаголити* тут використані як стилістичний засіб. Скоріш це данина церковно-слов’янській традиції. В українській мові XIX століття дієприслівник *глаголючи*, як і в попередніх, ми не знаходимо, хоча дієслова *глаголати*, *глаголити* ‘говорити’ фіксує словник за редакцією Б. Грінченка (Грінч. I, 287). В урочистому стилі автори академічного російсько-українського словника 1924–1933 рр. рекомендують використовувати замість слова *казати* дієслово *глаголати*, наводячи приклад такого вжитку: про божественне діло *глаголати*. У сучасній українській мові, як правило, використовується тільки у складі поодиноких фразео-

логізмів (на вітер метати глагол (глаголи)). Дієслово *ректи* характерне також для XIX століття як синонім до слів *говорити, казати* (Грінч. IV, 11; Желех. II, 801). У словнику української мови в 11-ьох томах подається з позначкою застаріле, поетичне (СУМ VIII, 497). Отже, П. Куліш закономірно послуговувався розглядуваними лексемами як синонімами до дієслів *казати, говорити*. П. Морачевський їх не використовував, хоч і міг це робити, адже його переклад Євангелій датований 1861 р.

Не викликає застережень функціонування дієслова *мовити* як синоніма до розглядуваних слів (Пор. у І. Хоменка: А він: «Чоловік, що Ісусом звать його, споготовив глей, очі мені помастив та й *мовив*: Піди до Силоаму, вмийся. Я пішов, умився – і прозрів» (Іван. 9:11); Деякі з фарисеїв твердили: «Не від Бога цей чоловік, бо суботи не дотримує». Інші *мовили*: «Чи може ж грішний чоловік отакі чудеса чинити?» Отож суперечка була серед них (Іван. 9:16). П. Куліш, як і І. Огієнко, уникає цього слова, користуючись однокореновими дієслівними утвореннями: *промовити, промовивши* (Котрий устами Давида, слуги Твого, *промовив*: Чого збунтувались погане, і люде задумують марні речі? (Дії. 4:25); Приклонивши ж коліна, покликнув голосом великим: Господи, не постав їм сього за гріх. І, се *промовивши*, уснув (Дії. 7:60), які є теж синонімами до аналізованих слів, адже в одному з лексико-семантичних варіантів вербатов *промовити* має значення 'говорити, проказувати що-небудь у голос, часом звертаючись до когось; усно висловлювати думки' [СУМ VIII, 235]. Дієприслівник *промовивши* експлікує наступну дію, що відбувається після основної, виражену дієсловом *покликнути*, яке, на відміну від останнього, не має експресивного забарвлення, позаяк об'єктивує іншу ситуацію. Іноді І. Хоменко застосовує еліпсис: *А Ісус їм*: «Були б ви сліпі – не мали б ви гріха. Але що кажете: Ми бачимо, – то і гріх ваш застається» (Іван. 9:41). В інших авторів (БО) еліпсис відсутній у цьому рядку: *Відказав їм Ісус*: «Якби ви невидючі були, то не мали б гріха; а тепер ви говорите: Бачимо, то й ваш гріх застається при вас!» (Іван. 9:41).

Цікавими для аналізу та й перекладу є розділи, у межах яких містяться два тотожних слова (*казати, говорити*) за даними грецького лексикону Стронга. Візьмемо для прикладу початок Євангелія від Матвія (Матв. 1:22). П. Морачевський використовує різні дієслівні форми дієслова *казати*: Се ж усе сталося, щоб справдилось *сказане* Господом через пророка, ще *каже*. На нашу думку, тут певним чином порушена чіткість висловлювання. Із закінчення цього рядка не зрозумілою (двозначною) є фраза *ще каже*, адже невідомо, чи йдеться про слова Господа, чи пророка. П. Куліш вживає синоніми *промовити, глаголити (глаголючи)*: Усе ж се стало ся, щоб справдилось, що *промовив* Господь через пророка, *глаголючи*. За цим перекладом говорить лише Господь. У перекладі Р. Турконяка та І. Хоменка (Це ж усе сталося, щоби *збулося* *Господнє слово, сказане* через пророка; А сталося все це, щоб *здійснилось* *Господнє слово, сказане* пророком) передана послідовність подій: Господь сказав пророку, а пророк ретранслює слова Господа. І. Огієнко у своєму пе-

рекладі вдається до таких синонімів: *сказати, провіщати* (А все оце сталося, щоб збулося *сказане* пророком від Господа, який *провіщає*), відтворюючи сенсово попередні переклади. На перший погляд (через порядок слів) може здатися, що остання частина *який провіщає* стосується лексеми *Господа*, однак це не так, позаяк словоформа *який* написана з малої літери, коли б вона залежала від назви Бога, то обов'язково писалася б з великої у перекладі І. Огієнка (пор.: І пізнаєте ви, що Я Господь, Бог ваш, *Який* пробуває в Сіоні, на святій Своїй горі. І станеться Єрусалим за святиню, і чужі вже не будуть ходити по ньому (Йоїл. 4:17). Певні застереження викликає дієслово *провіщати*: попри інтегральну сему 'говорити' йому властиві диференційні семи 'проорокувати', 'висновкувати', 'сповіщати про щось', які різняться семантично і стилістично, що унеможлиблює синонімію в цьому контексті. Іноді згаданий автор як синонімом до слова *казати* послуговується вербативом *оповідати*: як прийшов був ідумеянин Доег та й Саулові був *оповідав*, і до нього *сказав*: «Давид увійшов до дому Авімелеха» (Пс. 51:2). Використання його в цьому контексті не є зовсім вдалим, позаяк далі йде пряма мова, яка за змістом не корелює з дієсловом минулого часу недоконаного виду.

Трапляються випадки, здавалось би, невмотивованого поєднання у вузькому контексті синонімів, які дублюють значення один одного. Наведемо, як приклад, переклад одного з розділів Книги Одкровення (Одкр. 21:9) в розглядуваних Бібліях: І прийшов до мене один із семи Ангелів, що мають сім чаш, наповнених сімома останніми карами, та й *промовив* до мене, *говорячи*: Ходи, покажу я тобі невісту, жону Агнця (БО); І приступив до мене один із семи ангелів, що мають сім чаш, повні семи пораз останніх, і *говорив* зо мною, *глаголючи*: Ходи, покажу тобі невісту, жону Агнця (БК); І прийшов один із сімох ангелів, який мав сім чаш, наповнених сімома останніми карами, та й *промовив* до мене, *кажучи*: Підійди сюди, я покажу тобі наречену, дружину Агнця (БТ); І прийшов один із семи ангелів, що мали сім чаш, повних сімома карами останніми, і *говорив* зо мною, *кажучи*: «Підійди, я покажу тобі жінку – наречену Агнця» (БХ). В українському синтаксисі ми не знаходимо і на рівні синхронії, і на рівні діахронії поєднань *промовив* до мене, *говорячи*; *промовив* до мене, *кажучи* і под. У такій позиції слово קָמַר у єврейській мові втратило своє лексичне значення 'кажучи' і вказує лише на початок прямої мови і тому в більшості випадків не перекладається. В українських перекладах ця тенденція теж відображена, щоправда, лише в перекладі І. Хоменка (пор. переклад з Книги Буття (Бут. 8:15) згаданих перекладачів: Тоді Бог *сказав* до Ноя (БХ), І *промовив* Ноеві Господь, *кажучи* (БО), І *звернувся* Господь Бог до Ноя, *кажучи* (БТ), І *рече* Господь Бог Ноягові, *глаголючи* (БК). В українських Бібліях трапляються й інші відповідники при перекладі синонімів (дієслів мовлення), які дублюють значення один одного. (Пор. БО: Іван *відповідав* усім, *кажучи*: Я хрищу вас водою, але йде ось Потужніший за мене, що Йому розв'язати ремінця від Його взуття я негідний, Він христитиме вас Святим Духом й огнем; БК: *озвався* Йоан до всіх, *глаголючи*: Я водою хрещу вас; йде ж потужніший

від мене, котрому недостоєн я розв'язати ремня обува Його: Той хрестити ме вас Духом сьвятим і огнем; БХ: Йоан, *звертаючись* до всіх, *озвався*: «Я вас хрищу водою, але йде сильніший від мене, якому я негідний розв'язати ремінь від взуття. Той буде вас хрестити Духом Сьвятим і вогнем» (Лк 3:16). Виділені синтаксичні конструкції, за винятком останньої, не є нормативними: вони відображають буквальний переклад оригіналу (про що уже згадувалося).

Як свідчить наше дослідження, з-поміж дієслів мовлення, найбільшою частотністю щодо вживання характеризується лексема *казати* (*сказати*), меншою мірою – *говорити*, далі – *промовити*. Поодинокими є випадки використання лексеми *мовити*. Для українських перекладів Біблії ХІХ століття (Біблія в перекладі П. Куліша) характерними є функціонування лексем *ректи*, *глаголити* як синонімів до дієслів *казати*, *говорити*, що відображає лексичні норми цього періоду.

Список умовних скорочень

Грінч. – Грінченко Б. Словарь української мови : у 4-х т. / Б. Грінченко ; упор. з додатком власного матеріалу Б. Грінченко. – К. : В-во АН УРСР, 1958. – Т. I. – 494 с. ; Т. II. – 573 с. ; 1959. – Т. II. – 506 с. ; Т. IV. – 563 с.

Желех. – Желеховський Є., Недільський С. Малорусско-німецкий словарь : у II-х т. / Є. Желеховський, С. Недільський. – Мюнхен, 1982. – 1117 с.

ГЛС – Греческий лексикон Стронга (с) Bob Jones University: <http://www.rststrong.pdb>.

ЄЛС – Еврейский лексикон Стронга (с) Bob Jones University: <http://www.rststrong.pdb>.

СУМ – Словник української мови : в 11-ти т. / за ред. І.К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970–1980.

БТ – Біблія (четвертий повний переклад з давньогрецької мови) / пер. ієромонаха о. Рафаїла (Романа Турконяка). – Українське Біблійне Товариство, 2011.

БО – Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / пер. проф. Івана Огієнка. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2012.

ЄМ – Євангеліє [Електронний ресурс] / переклад Пилипа Морачевського. – 1863. – Режим доступу : <http://www.parafia.org.ua>.

БХ – Святе Письмо Старого та Нового Завіту / пер. І. Хоменка. – Ватикан : Editorial Verbo Divino, 1990.

БК – Сьвяте Письмо Старого і Нового Завіту / пер. П. Куліша, І. Левицького і І. Пулюя. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2003.

Література

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо / Б.Д. Антоненко-Давидович. – 4-е вид., перероб. і доп. – К. : «Українська книга», 1997. – 336 с.

2. Гірняк С.П. Структурно-семантична організація словотворчих гнізд з базовими дієсловами мовлення в українській мові ХІХ – ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / С.П. Гірняк. – Донецьк, 1999. – 23 с.

3. Голянич М.І. Внутрішня форма слова в художньому тексті : дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 / М.І. Голянич ; Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 1998. – 455 с.

4. Голянич М.И. Словообразовательные поля корней со значением говорения в современном украинском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.02 / М.И. Голянич. – К., 1979. – 24 с.
5. Гут Н. Дієслова говоріння в авторських ремарках роману Г. Тютюнника «Вир» / Н. Гут // Дивослово. – 2007. – № 6. – С. 39–41.
6. Іваницька Н.Б. Функціонально-семантичні параметри абсолютних дієслів української мови : автореф. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н.Б. Іваницька ; Ін-т української мови НАН України. – К., 2000. – 20 с.
7. Ніколаєва Н.Г. Семантико-синтаксична організація речень з дієслівними предикатами мовлення : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / Н.Г. Ніколаєва ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2003. – 27 с.
8. Пашковська Г.О. До питання класифікації дієслів мовлення / Г.О. Пашковська // Мова і культура. – К., 2005. – С. 122–130.
9. Пашковська Г.О. Походження й семантичний розвиток українських дієслів та фразеологізмів на позначення процесів мовлення : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / Г.О. Пашковська ; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні. – К., 2008. – 270 с.
10. Чубань Т., Левченко Т. Особливості перфективації вербальних дієслів мовлення / Т. Чубань, Т. Левченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. – 2017. – Вип. 1 (37). – С. 34–38.
11. Якункіна Ю.О. Класифікаційні ознаки дієслів мовлення в системі дієслівної лексики сучасної української літературної мови / Ю.О. Якункіна // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія : Філологічні науки. – 2013. – Кн. 2. – С. 257–260.

References

1. Antonenko-Davydovych, B.D. (1997). *Yak my hovorymo [As we speak]* (4th ed., rev.). Kyiv: «Ukrainska knyha» [in Ukrainian].
2. Hirniak, S.P. (1999). *Strukturno-semantychna orhanizatsiia slovotvorchykh hnydz z bazovymy diieslovamy movlennia v ukrainskii movi XIX–XX st. [Structural and semantic organization of word-formation nests with basic verbs of speech in the Ukrainian language of the XIX–XX centuries]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Donetsk [in Ukrainian].
3. Holianych, M.I. (1998). *Vnutrishnia forma slova v khudozhnomu teksti [The inner form of the word in the artistic]*. (Doctor's thesis). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
4. Goliaich, M.I. (1979). *Slovoobrazovatelnye polia kornei so znacheniem govoreniia v sovremennom ukrainskom iazyke [Derivational fields of roots with the meaning of speaking in the modern Ukrainian language]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kiev [in Russian].
5. Hut, N. (2007). *Diieslova hovorinnia v avtorskykh remarkakh romanu H. Tiu-tiunnyka «Vir» [The verbs of speaking in the author's remarks of the novel G. Tyutyunnik «Vir»]*. *Dyvoslovo – Miracle word*, 6, 39–41 [in Ukrainian].
6. Ivanytska, N.B. (2000). *Funktsionalno-semantychni parametry absoliutyvnykh diiesliv ukrainskoi movy [Functional and semantic parameters of absolute verbs of the Ukrainian]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
7. Nikolaieva, N.H. (2003). *Semantiko-syntaksyschna orhanizatsiia rechen z diieslivnyymy predykatamy movlennia [Semantic-syntactic organization of sentences with verbal predicative]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].

8. Pashkovska, H.O. (2005). Do pytannia klasyfikatsii diiesliv movlennia [Asking for the classification of speech verbs]. *Mova i kultura – Language and culture* (pp. 122–130). Kyiv [in Ukrainian].

9. Pashkovska, H.O. (2008). *Pokhodzhennia y semantychnyi rozvytok ukrainskykh diiesliv ta frazeolohizmiv na poznachennia protsesiv movlennia* [The origin and semantic development of Ukrainian verbs and phraseology in the designation of speech processes]. (Candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].

10. Chuban, T., & Levchenko, T. (2017). Osoblyvosti perfektyvatsii verbalnykh diiesliv movlennia [Features of perfection of verbal verbs of speech]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia – Scientific herald of Uzhgorod University. Series: Philology*, 1 (37), 34–38 [in Ukrainian].

11. Yakunkina, Yu.O. (2013). Klasyfikatsiini oznaky diiesliv movlennia v systemi diieslivnoi leksyky suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy [Classification signs of verbs in the system of verbal vocabulary of modern Ukrainian literary language]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Serii: Filolohichni nauky – Scientific notes Mykola Hohol Nizhyn State University. Series: Philological Sciences*, 2, 257–260 [in Ukrainian].

MATSKIV Petro – Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of the Ukrainian language, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, 82100, Ukraine (petro_matskiv@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1853-5375>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.148508>

FEATURES OF FUNCTIONING OF VERBS OF SPEECH IN THE BIBLICAL TEXT

Abstract. *The article analyzes the peculiarities of the functioning of speech verbs (say, speak) in Ukrainian translations of the Bible of the XIX–XX centuries outlining specific character of their use in different time periods. The semantic and stylistic features of these tokens in the translation practice of P. Morachevsky, P. Kulish, I. Ohienko, I. Khomenko, R. Turkonyaka are traced in a comparative aspect. In Ukrainian linguistics, biblical studies have a long tradition and today they have become especially relevant. It is important to study the individual lexical and semantic groups of the Bible in a comparative aspect, which enables to reveal the lexical richness of the Ukrainian language at different periods of history, its paradigm and syntagmatics.*

The verbs of speech (say, speak) are the most representative of the main meaning the designation of the speech process. In the Ukrainian linguistics, the mentioned group with the general meaning of speech was considered by M. Holianych in his dissertation study [4]. The verbs of speech in modern linguistics are also studied regarding their place in the semantic and syntactic organization of syntactic constructions (N. Nikolaeva), peculiarities of using in the artistic style (N. Huk), origin and semantic development (S. Hirnyak, G. Pashkovska), word-formation and grammatical processes (T. Chuban, T. Levchenko).

Among the verbs of speech they are the most frequency. The said lexemes, according to researchers, are characterized by neutral meaning, not related to certain functional varieties and do not have an expressive color. According to interpretative sources, such an interpretation of these verbs is not flawless.

According to our study, among the verbs of speech, the highest frequency of use is characterized by lexemes to say (say) to a lesser degree – to speak, then – to pronounce. There are also cases of using lexemes to speak. For the Ukrainian translations of the Bible of the XIX century (the Bible in the translation of P. Kulish), it is characteristic of the functioning of the lexemes to solemnly speak, to pronounce, to pronounce as synonyms, to the verbs to say, to say that it reflects the lexical norms of this period.

Key words: *verbs of speech, Bible, semantics, lexical and semantic group, translation, synonym.*

Стаття надійшла до редакції 20.10.2018 р.